

1923-2023: Sto lat od pierwszego Zjazdu Fizyków Polskich

J. E. Garbarczyk

*Wydział Fizyki,
Politechnika Warszawska,
ul. Koszykowa 75, 00-662 Warszawa*

W roku 2023 mija 100 lat od pierwszego Zjazdu Fizyków Polskich, który odbył się w Warszawie w dniach od 4 do 7 kwietnia 1923 roku. Pomimo, że Polskie Towarzystwo Fizyczne powstało w roku 1920, pierwszy zjazd PTF można było zorganizować dopiero po trzech latach ze względu na sytuację w kraju, związaną z wojną z Sowiecami oraz procesem formowania się granic nowo odrodzonej Polski. Uroczysta inauguracja Zjazdu, połączona z inauguracją Zjazdu Chemików, miała miejsce w Dużej Auli Politechniki Warszawskiej. Przemówienia powitalne wygłosili ówczesny przewodniczący PTF Władysław Natanson oraz Ignacy Mościcki. Warto dodać, że ten wybitny chemik i późniejszy Prezydent RP był w latach 1897-1901 asystentem prof. Józefa Kowalskiego-Wierusza w jego Zakładzie Fizyki na Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii. W pierwszym dniu Zjazdu odbył się jeden wykład plenarny z fizyki pt. „Fizyka a rzeczywistość”, a wygłosił go prof. Czesław Białobrzewski. Pozostałe wykłady I Zjazdu PTF odbywały się w oddanym do użytku w 1921 r. gmachu Zakładu Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego przy ul. Hożej 69. Pierwszy Zjazd został zorganizowany przez Zarząd Główny PTF a nie przez Oddział Warszawski. Na przewodniczącego Zjazdu wybrano prof. Konstantego Zakrzewskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nie było jeszcze wtedy tradycji, że przewodniczącym zjazdu jest przewodniczący lokalnego oddziału PTF. Celem Zjazdu był przegląd dorobku naukowego fizyków polskich w latach 1911-1923. Oprócz fizyków akademickich, w wydarzeniu uczestniczyli nauczyciele szkół średnich, tak jak ma to miejsce obecnie. Na Zjeździe wygłoszono 19 wykładów a uczestniczyło w nim około 200 osób. Prelegentami tego historycznego Zjazdu byli: Stanisław Kalinowski, Mieczysław Wolfke, Zygmunt Klemensiewicz, Jan Stock, Stanisław Landau (później Ziemecki), Wacław Werner, Stanisław Zaremba, Czesław Białobrzewski, Alfred Denizot, Ludwik Wertenstein, Stefan Pieńkowski, Czesław Reczyński, Konstanty Zakrzewski, Maria Asterblumówna, Cezary Pawłowski, Władysław Smosarski, Edward Stenz, Mieczysław Pożaryski oraz Kazimierz Grabowski. Wykłady miały w dużej mierze charakter sprawozdawczy i roboczy, a kilka było dwuczęściowych. Należy przy tym zauważyć, że aktywność naukowa wielu autorów referatów była wówczas ograniczona niedawnymi perypetiami wojennymi, a dynamiczny rozwój fizyki w Polsce miał dopiero nastąpić. Wśród prelegentów Zjazdu widzimy nazwiska profesorów, które na trwale weszły do historii fizyki Polsce (i na świecie). Dla przykładu: Mieczysław Wolfke to prekursor holografii i współodkrywcą helu II, zaś Stefan Pieńkowski to twórca fizyki na UW i promotor prac doktorskich całej plejady wybitnych fizyków polskich. Pierwszy Zjazd

SP1-2

PTF zainicjował utrzymaną do dzisiaj tradycję lokalnych wycieczek, organizowaną dla uczestników tego wydarzenia. W roku 1923 były to wycieczki do: Stacji „Radjoatlantycznej” na Powązkach (pisownia z tych lat), Obserwatorium Magnetycznego w Świdrze, na Politechnikę i pobliską Stację Filtrów, do fabryki Ferum gdzie otrzymywano ciekłe powietrze oraz do Stacji Odbiorczej „Radjo” w Grodzisku pod Warszawą.

Bibliografia

- [1] Wróblewski A. K., Historia fizyki w Polsce, PWN, Warszawa 2020.
- [2] Garbarczyk J. E., Polskie Towarzystwo Fizyczne w Warszawie, Postępy Fizyki 71, 50 (2020).